

Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»
Факультет економіки та інформаційних технологій
Кафедра фінансів, обліку та фундаментальних економічних дисциплін

ЗАТВЕРДЖЕНО

Декан факультету економіки та
інформаційних технологій

Ю.М. Неговська

РОБОЧА ПРОГРАМА

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА

(назва навчальної дисципліни)

підготовки другий (магістерський) рівень
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальності 075 «Маркетинг»
(код і найменування спеціальності)

освітньо-професійної програми «Маркетинг»
(найменування освітньої програми)

тип дисципліни професійної підготовки

2020 рік

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

М.М.Єрмошенко

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою фінансів, обліку та фундаментальних економічних дисциплін протокол № 1 від «28» серпня 2020 року

Завідувач кафедри

Т.М. Сугак
(прізвище, ініціали)

Розробники:

Антонова Олена Михайлівна кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та фундаментальних економічних дисциплін

1. Опис навчальної дисципліни

Мова навчання: українська

Статус дисципліни: вибіркова навчальна дисципліна

Передумови вивчення навчальної дисципліни: «Економічна безпека підприємства» для здобувачів вищої освіти є вибірковою дисципліною, яка забезпечує формування вмінь, передбачених освітньо-кваліфікаційною характеристикою. Дисципліна вивчається на основі базової загальноєкономічної підготовки та набуття ними відповідних фахових компетенцій.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Економічна безпека підприємства» є наукові основи безпеки підприємницької структури, принципи, методи захисту підприємства в умовах ризику та невизначеності, методичні положення щодо формування системи економічної безпеки підприємства, також комп'ютерні технології, що використовуються в області економіки, організації та планування діяльності підприємства та засоби захисту категоризованої економічної інформації.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин 4 кредитів ECTS

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Економічна безпека підприємства» є формування теоретичних знань та практичних навичок економіко-правового характеру щодо розвитку відносин між зацікавленими особами зовнішнього та внутрішнього середовищ в системі управління підприємством з метою підвищення рівня його економічної безпеки в ринковій економіці.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни «Економічна безпека підприємства» є оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями щодо особливостей діяльності та розвитку підприємств в умовах ризику та невизначеності зовнішнього середовища і навичками щодо забезпечення відповідного рівня економічної безпеки підприємства; одержання знань з основоположних принципів побудови та функціонування систем економічної безпеки; одержання знань про механізми забезпечення інформаційної та економічної безпеки, функціональні складові економічної інформації; підготовка студента до подальшого поглибленого вивчення спеціальних дисциплін; вироблення навичок самостійного вивчення різних категорій інформації та проведення їх порівняльного аналізу при забезпеченні її інформаційної та економічної безпеки.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Економічна безпека підприємства» забезпечує набуття здобувачами вищої освіти **компетентностей:**

Загальні компетентності, визначені Стандартом вищої освіти (ЗК)

ЗК3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (визначені стандартом вищої освіти спеціальності)

СК5. Здатність до діагностування маркетингової діяльності ринкового суб'єкта, здійснення маркетингового аналізу та прогнозування.

СК7. Здатність розробляти і аналізувати маркетингову стратегію ринкового суб'єкта та шляхи її реалізації з урахуванням міжфункціональних зв'язків.

Спеціальні (фахові) компетентності за вибіркоким блоком (визначені закладом вищої освіти)

СК1.1. Здатність до ефективного ведення бізнесу та управління суб'єктами ринкових відносин на засадах маркетингу

СК1.5. Здатність застосовувати сучасні діджитал-технології для ефективного ведення бізнесу та управління суб'єктами ринкових відносин на засадах маркетингу

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен досягти таких запланованих результатів навчання:

Програмні результати навчання за спеціальністю (визначені стандартом вищої освіти спеціальності)

ПР12. Здійснювати діагностування та стратегічне й оперативне управління маркетингом задля розробки та реалізації маркетингових стратегій, проектів і програм.

ПР14. Формувати маркетингову систему взаємодії, будувати довгострокові взаємовигідні відносини з іншими суб'єктами ринку.

Програмні результати навчання за вибіркоким блоком дисциплін (визначені закладом вищої освіти)

ПР 1.3. Здійснювати управління діяльністю ринкового суб'єкта, а також його підрозділів, груп і мереж на засадах маркетингу, визначати критерії та показники оцінювання її ефективності.

ПР.1.5. Вміти відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних завдань в сфері управління на засадах маркетингу

ПР1.6. Застосовувати отримані знання для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та ефективного ведення бізнесу

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Обсяг у годинах											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	Пр.	се м	ла б.	с.р		л	пр	се м	ла б.	с.р
Змістовий модуль 1. Організація економічної безпеки підприємства												
Тема 1. Поняття та основні категорії економічної безпеки	10	2	2	-	-	6	10	-	-	-	-	10
Тема 2. Індикатори та складові економічної безпеки підприємства	16	2	6	-	-	8	16	-	-	-	-	16
Тема 3. Системи економічної безпеки підприємства	14	2	4	-	-	8	14	1	-	-	-	13
Тема 4. Особливості діяльності служби безпеки підприємства	14	2	4	-	-	8	14	1	1	-	-	12
Тема 5. Недобросовісна конкуренція та захист комерційної таємниці	12	2	2	-	-	8	12	1	-	-	-	11
Тема 6. Ділова розвідка	9	1	2	-	-	6	9	-	-	-	-	9
Разом за змістовим модулем 1	75	11	20	-	-	44	75	3	1	-	-	71
Змістовий модуль 2. Основи інформаційної безпеки												
Тема 7. Загальні принципи безпеки інформаційних	10	2	-	-	-	8	10	-	-	-	-	10

технологій												
Тема 8. Канали витоку інформації	8	2	-	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Тема 9. Організація інформаційної безпеки на підприємстві	10	2	-	-	-	8	10	1	1	-	-	8
Тема 10. Організація інформаційної безпеки комп'ютерної мережі	10	2	-	-	-	8	10	1	1	-	-	8
Тема 11. Правові основи інформаційної безпеки	7	1	-	-	-	6	7	1	1	-	-	5
Разом за змістовим модулем 2	17	3	-	-	-	14	17	2	2	-	-	13
Усього годин	120	20	20	-	-	80	120	6	4			110

5. Зміст програми навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Організація економічної безпеки підприємства

Тема 1. Поняття та основні категорії економічної безпеки

Поняття економічної безпеки. Класифікація видів економічної безпеки зовнішнього та внутрішнього середовища системи. Сутність продовольчої, технологічної та соціальної безпеки на національному рівні. Проблеми співвідношення економічної безпеки особистості, підприємства, регіону та держави. Стан безпеки організації. Безпека як функція організації. Джерела негативних впливів на економічну безпеку підприємства. Основна мета економічної безпеки підприємства. Основні функціональні цілі економічної безпеки. Види заходів безпеки: загальні та спеціальні. Економічна безпека підприємства на різних стадіях життєвого циклу. Проблеми сучасного ринку, які обумовлюють необхідність економічно безпечного функціонування підприємства.

Об'єкт та предмет економічної безпеки. Групи суб'єктів економічної безпеки.

Чинники, що формують відповідний рівень економічної безпеки: безпосередні чинники виробництва, стабільний попит на продукцію, надійність постачальників, зовнішня конкуренція, державне економічне регулювання діяльності підприємства, надійний захист комерційної таємниці, компетентність керівництва підприємства.

Види загроз економічній безпеці за місцем, природою, ймовірністю, сферами виникнення, за наслідками, за відношенням до людської діяльності, за об'єктами посягань, за можливістю прогнозування. Економічні загрози. Фізичні загрози. Психологічно-інформаційні загрози. Ризики як фактори загроз економічній безпеці підприємства. Зовнішні та внутрішні джерела загроз: кримінальні структури, промислове шпигунство, фірми-розвідники, конкуренти, корумповані представники органів влади, правоохоронних органів, контролюючих органів, засобів масової інформації, керівники організації, менеджери середньої ланки, працівники підприємства, працівники служби безпеки.

Тема 2. Індикатори та складові економічної безпеки підприємства

Структура економічної безпеки підприємства. Внутрішньовиробничі (фінансова, кадрова, технологічна, правова, інформаційна, екологічна, силова) та позавиробничі (ринкова та інтерфейсна) складові економічної безпеки. Поняття індикаторів економічної безпеки підприємства.

Фінансова складова як внутрішньовиробнича функціональна складова економічної безпеки. Свідчення про послаблення фінансової складової. Типова послідовність дій щодо забезпечення фінансової складової економічної безпеки. Показники фінансової складової економічної безпеки. Области фінансової стійкості.

Безпека підприємства в інтелектуальній та кадровій сферах. Характеристика інтелектуальної складової. Особливості кадрової складової. Внутрішні та зовнішні загрози порушення інтелектуальної та кадрової складових економічної безпеки підприємства.

Послідовність заходів щодо забезпечення інтелектуальної та кадрової складової. Показники інтелектуальної та кадрової складової. Кадри як внутрішня загроза безпеці підприємства. Зловживання з боку персоналу: дрібні разові розкрадання, систематичні розкрадання, «внутрішнє підприємництво». Функції та завдання кадрової служби в сфері забезпечення економічної безпеки.

Техніко-технологічна складова економічної безпеки підприємства. Загрози послаблення техніко-технологічної безпеки підприємства. Етапи забезпечення техніко-технологічна складова економічної безпеки. Показники техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства.

Політико-правова безпека підприємства. Основні причини виникнення внутрішніх і зовнішніх негативних впливів на політико-правову безпеку. Особливості процесу забезпечення політико-правової складової економічної безпеки. Індикатори оцінки рівня політико-правової безпеки підприємства.

Інформаційна складова безпеки. Показники інформаційної складової. Рівні інформаційної безпеки. Побудова системи інформаційної безпеки. Оцінювання інформаційних ризиків.

Безпека підприємства в екологічній сфері. Алгоритм процесу забезпечення екологічної складової економічної безпеки. Показники безпеки підприємства в екологічній сфері. Рівні екологічної безпеки.

Силова безпека підприємства. Негативні дії щодо силової складової. Показники силової безпеки підприємства. Послідовність дій щодо організації силової складової економічної безпеки.

Ринкова складова економічної безпеки підприємства. Свідчення ослаблення ринкової безпеки. Показники безпеки підприємства на ринку. Організація служби маркетингу як відповідального підрозділу за забезпечення ринкової складової.

Інтерфейсна складова економічної безпеки підприємства. Умови взаємодії з економічними контрагентами. Роль служби маркетингу в забезпеченні інтерфейсної складової.

Тема 3. Система економічної безпеки підприємства

Поняття та основні елементи системи економічної безпеки підприємства. Організація системи безпеки підприємства. Завдання, що вирішуються системою гарантування безпеки. Політика безпеки підприємства: поняття, цілі та складові. Програма гарантування безпеки підприємства. Особливості стратегічного управління в сфері безпеки. Тактика гарантування безпеки. Засоби гарантування безпеки: технічні, організаційні, фінансові, інформаційні, правові, кадрові, інтелектуальні. Механізм реалізації безпеки. Функції системи безпеки. Принципи забезпечення економічної безпеки. Режим функціонування системи економічної безпеки.

Концепція безпеки підприємства. Вимоги, що висуваються до концепції безпеки підприємства. Структура концепції економічної безпеки підприємства: опис проблемної ситуації в сфері безпеки підприємства, механізм гарантування безпеки, заходи щодо реалізації заходів безпеки.

Тема 4. Особливості діяльності служби безпеки підприємства

Служба безпеки як підсистема підприємства. Мета та завдання служби безпеки. Типові функції служби безпеки підприємства. Процедура створення та ліквідації служби безпеки підприємства. Кадрове, матеріально-технічне та правове забезпечення діяльності служби безпеки підприємства.

Структура та особливості управління діяльністю служби безпеки підприємства. Особливості підбору персоналу для роботи у службі безпеки. Складові служби безпеки підприємства: сектор охорони, режиму, технічного захисту, оперативної роботи. Завдання служби безпеки щодо гарантування режиму та охорони. Перевірка роботи служби безпеки. Особливості використання послуг зовнішніх охоронних організацій як альтернатива створення служби безпеки підприємства.

Тема 5. Недобросовісна конкуренція та захист комерційної таємниці

Комерційна таємниця підприємства. Відомості, що становлять комерційну таємницю підприємства. Правові аспекти комерційної таємниці.

Механізм визначення переліку інформації, що становить комерційну таємницю. Досвід іноземних підприємств щодо визначення комерційної таємниці. Тотальний, плагіаторський, аналітичний та експертний способи визначення комерційної таємниці.

Поняття та особливості недобросовісної конкуренції. Види недобросовісної конкуренції. Форми недобросовісної конкуренції: економічне, пряме фізичне придушення, промислове шпигунство.

Економічне шпигунство: поняття та особливості. Форми та методи економічного шпигунства. Шпигунство як спосіб добування інформації, що становить комерційну таємницю.

Налагодження охорони комерційної таємниці на підприємстві. Контроль персоналу. Використання технічних засобів.

Тема 6. Ділова розвідка

Поняття ділової розвідки. Історія виникнення та напрями розвитку ділової розвідки. Специфіка трактування ділової розвідки та її відмінність від промислового шпигунства.

Особливості ділової розвідки. Класифікація ділової розвідки за предметом інтересів. Перелік запитань, від яких залежить якість розвідки. Послідовність вирішення певних завдань ділової розвідки. Механізм діяльності ділової розвідки.

Роль ділової розвідки у бізнесі. Основні переваги компанії, що має сильну структуру ділової розвідки.

Змістовий модуль 2. Основи інформаційної безпеки

Тема 7. Загальні принципи безпеки інформаційних технологій

Поняття інформації та її захисту. Основні поняття захисту інформації: речова, телекомунікаційна та документована. Інформаційні ресурси й процеси. Категорії інформації: державна таємниця, комерційна, службова та банківська тайна, персональна інформація.

Основні характеристики інформації: конфіденційність, цілісність та доступність. Методи порушення конфіденційності, цілісності й доступності інформації.

Загрози ІБ, їх класифікація та основні характеристики. Уразливість інформації. Основні групи загроз: порушення цілісності, порушення конфіденційності та доступності інформації. Аналіз погроз ІБ, проблеми інформаційної війни.

Існуючі стандарти ІБ, їх основні положення щодо використання в інформаційних технологіях. Нормативні документи на підприємстві для організації безпеки економічної інформації. Основні заходи щодо організації спеціального діловодства з носіями інформації.

Роботи, які пов'язані із розробкою й аналізом засобів забезпечення ІБ систем економічної та інформаційної безпеки на основі розроблених програм і методик, у тому числі із забезпеченням вимог, що впливають із документів, що регламентують режим безпеки даних.

Аналіз існуючих методів і засобів, застосовуваних для аудиту й захисту комерційної інформації, і розробка пропозицій по їхньому вдосконаленню й підвищенню ефективності.

Оцінка техніко-економічного рівня й ефективності запропонованих і реалізованих організаційно-технічних рішень, пов'язаних із застосуванням програмно-технічних засобів ІБ, з урахуванням перспектив і напрямків їхнього вдосконалення.

Тема 8. Канали витоку інформації

Історичний аспект виникнення та використання каналів витоку інформації.

Поняття каналу витоку інформації. Класифікація каналів витоку інформації, їх характеристики. Области використання каналів витоку інформації. Методи та засоби захисту каналів витоку інформації.

Поняття інформаційного потоку в каналі витоку інформації. Математичний опис інформаційного потоку.

Способи використання каналів витоку інформації у процесі діяльності підприємства.

Таємні канали витоку інформації. Організація виявлення таємних каналів витоку інформації. Моделі таємних каналів витоку інформації. Організація захисту інформації при визначенні таємних каналів витоку інформації.

Загальні класифікація віддалених мережних атак при використанні електронних каналів витоку інформації. Типові віддалені атаки. Атаки на основі використання стеку протоколів ТСР/ІР.

Основи використання сканерів ІБ в різних каналах витоку інформації. Властивості, достоїнства та недоліки використання сканерів ІБ. Аналіз інформації, отриманої при використанні сканерів ІБ.

Організація проведення різних видів аудиту інформації в різних каналах витоку

інформації. Аналіз та подальше використання інформації, отриманої при проведенні аудиту. Формування «динаміки» використання каналів витoku інформації з метою отримання оцінки їх ефективності.

Тема 9. Організація інформаційної безпеки на підприємстві

Поняття політики безпеки (ПБ) на підприємстві. Приклади розроблених ПБ на підприємстві. Служби ІБ на підприємстві. Типові функціональні обов'язки співробітників служби ІБ. Методика розробки ПБ на підприємстві. Основні етапи реалізації ПБ в умовах сучасного бізнесу. Приклади сценаріїв злому ІС на підприємстві.

Багаторівнева структура ПБ. Математичний опис багаторівневої ПБ. Політика захисту цілісності Байба.

Типова структура підсистеми безпеки ОС і функції, які виконуються: ідентифікація й аутентифікація, розмежування доступу, аудит, підзвітність дій, повторне використання об'єктів, точність і надійність обслуговування, захист обміну даних. Реалізація підсистеми ІБ на підприємстві.

Відомі міжнародні стандарти управління ІБ: BS 7799 (ISO/IEC 17799 и ISO/IEC 27001), Orange Book, X.800, критерії Європейських держав, Control Objectives for Information and Related Technology (COBIT), IT Infrastructure Library (ITIL) и Statement on Auditing Standards (SAS) No. 70.

Архітектура систем попередження вторгнення – Intrusion Prevention Systems (IPS). Організація конфігурування IPS для подальшого використання на підприємстві.

Архітектура систем визначення вторгнення – Intrusion Detection Systems (IDS). Організація конфігурування IDS для подальшого використання на підприємстві. Організація використання обох систем – IPS та IDS для забезпечення комплексного захисту.

Організація оптимального використання парольного захисту інформації на підприємстві. Властивості, достоїнства та недоліки використання парольного захисту. Розрахунок стійкості парольного захисту інформації. Використання парольного захисту інформації в різних системах.

Організація на підприємстві групи улагоджування інцидентів комп'ютерної безпеки (ГУІКБ). Її права, статус, обов'язки. Порядок й організація проведення розслідування за фактом комп'ютерного інциденту.

Системи автентифікації та ідентифікації. Класифікація систем автентифікації та ідентифікації. Особливості електронних систем автентифікації та ідентифікації.

Тема 10. Організація інформаційної безпеки комп'ютерних мереж

Програмно-апаратні засоби забезпечення ІБ в комп'ютерних мережах. Протоколи автентифікації при вилученому доступі. Засоби й методи забезпечення цілісності й конфіденційності. Захист серверів і робочих станцій. Засоби захисту локальних мереж при підключенні до Інтернет. Захисні екрани. Захист віртуальних локальних мереж.

Організація ІБ мережі за допомогою брандмауерів та файрволів. Проектування правил брандмауерів. Апаратні реалізації брандмауерів та файрволів.

ІБ при роботі в мережі Інтернет. Типи ресурсів та сервісів в мережі Інтернет, які використовуються на підприємствах. ІБ при роботі із електронної поштою. Організація ІБ від несанкціонованого доступу при роботі із ресурсами ICQ, IRC, СНАТ. Організація ІБ робочого місця працівника підприємства при роботі в мережі Інтернет. Використання програмних засобів запобігання несанкціонованого доступу.

Тема 11. Правові основи ІБ

Законодавство України в області ІБ, захисту державної таємниці й конфіденційної інформації. Види інформації, що захищається. Державна таємниця як особливий вид інформації, що захищається. Конфіденційна інформація. Система захисту державної таємниці. Правовий режим захисту державної таємниці. Ліцензійна й сертифікаційна діяльності в області ІБ. Правові основи захисту інформації із використанням застосування технічних засобів (захисту від технічних розвідок, застосування й розробка шифрувальних засобів і т.д.). Захист інтелектуальної власності засобами патентного й авторського права. Правова регламентація охоронної діяльності. Міжнародне законодавство в області ІБ. Злочини в сфері комп'ютерної інформації. Експертиза злочинів в області комп'ютерної інформації. Криміналістичні аспекти проведення розслідувань.

Наслідки порушення ІБ на підприємстві. Основні закони та положення України, які регламентують відповідальність за порушення ІБ.

Правовий статус ГУІКБ на підприємстві. Юридичний аспект функціонування ГУІКБ на підприємстві. Відповідальність членів ГУІКБ.

Підсумковий модульний контроль – диф.залік

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Поняття та основні категорії економічної безпеки	2	-
2	Індикатори та складові економічної безпеки підприємства	2	-
3	Система економічної безпеки підприємства	2	1
4	Особливості діяльності служби безпеки підприємства	2	1
5	Недобросовісна конкуренція та захист комерційної таємниці	2	1
6	Ділова розвідка	1	-
7	Загальні принципи безпеки інформаційних технологій	2	-
8	Канали витоку інформації	2	-
9	Організація інформаційної безпеки на підприємстві	2	1
10	Організація інформаційної безпеки комп'ютерних мереж	2	1
11	Правові основи ІБ	1	1
Усього годин		20	6

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено	-	-

8. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Поняття та основні категорії економічної безпеки	2	-
2	Індикатори та складові економічної безпеки підприємства	2	-
3	Система економічної безпеки підприємства	2	-
4	Особливості діяльності служби безпеки підприємства	2	1
5	Недобросовісна конкуренція та захист комерційної таємниці	2	-
6	Ділова розвідка	1	-
7	Загальні принципи безпеки інформаційних технологій	2	-
8	Канали витоку інформації	2	-
9	Організація інформаційної безпеки на підприємстві	2	1
10	Організація інформаційної безпеки комп'ютерних мереж	2	1
11	Правові основи ІБ	1	1
Усього годин		20	4

9. Теми лабораторних робіт

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено	-	-

10. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Поняття та основні категорії економічної безпеки	6	10
2	Індикатори та складові економічної безпеки підприємства	8	16
3	Система економічної безпеки підприємства	8	13
4	Особливості діяльності служби безпеки підприємства	8	12
5	Недобросовісна конкуренція та захист комерційної таємниці	8	11
6	Ділова розвідка	6	9
7	Загальні принципи безпеки інформаційних технологій	8	10
8	Канали витоку інформації	6	8
9	Організація інформаційної безпеки на підприємстві	8	8
10	Організація інформаційної безпеки комп'ютерних мереж	8	8
11	Правові основи ІБ	6	5
Усього годин		80	110

11. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовний модуль 1. Організація економічної безпеки підприємства

Тема 1. Поняття та основні категорії економічної безпеки

1. Передумови виникнення поняття економічної безпеки підприємства та його еволюція.
2. Міжнародна економічна безпека як наслідок глобалізації.
3. Особливості забезпечення національної економічної безпеки.
4. Концепція забезпечення соціально-економічної безпеки регіону.

Література: основна [2-10; 17]; додаткова [30; 32; 33; 35; 36; 39].

Тема 2. Індикатори та складові економічної безпеки підприємства

1. Аналіз прибутковості підприємства.
2. Критерії економічної безпеки підприємства.
3. Оцінювання рівня економічної безпеки підприємства.

Література: основна [2; 6; 8-10; 17]; додаткова [32; 34; 36; 40; 41].

Тема 3. Система економічної безпеки підприємства

1. Система пріоритетних інтересів підприємства як основа механізму забезпечення його економічної безпеки.
2. Структура механізму забезпечення економічної безпеки підприємства.
3. Адаптація підприємства як спосіб забезпечення його економічної безпеки.
4. Державне регулювання діяльності підприємств у забезпеченні їх економічної безпеки.

Література: основна [6-8; 17]; додаткова [31; 32; 36; 38; 40; 41].

Тема 4. Особливості діяльності служби безпеки підприємства

1. Процедура створення та ліквідації служби безпеки підприємства.
2. Перевірка роботи служби безпеки.
3. Використання послуг державної служби охорони та зовнішніх охоронних підрозділів як альтернатива створення служби безпеки підприємства.

Література: основна [2-6; 8-10; 17]; додаткова [32; 36; 38; 40].

Тема 5. Недобросовісна конкуренція та захист комерційної таємниці

1. Поняття та особливості комерційної інформації підприємства.
2. Загрози інформаційній безпеці підприємства.
3. Напрями підвищення стійкості функціонування інформаційної системи підприємства.
4. Правові аспекти комерційної таємниці.

Література: основна [2-6; 8-10; 17]; додаткова [32; 36; 40; 42].

Тема 6. Ділова розвідка

1. Історія виникнення ділової розвідки.
2. Стратегія безпечного розвитку підприємства в умовах інформаційної війни.

Література: основна [1-3; 6; 8-10; 17]; додаткова [32; 36; 40].

Змістовний модуль 2. Основи інформаційної безпеки

Тема 7. Загальні принципи безпеки інформаційних технологій

1. Дайте визначення інформації, її категорії.
2. Визначте мету використання державної інформаційної політики.
3. У чому полягають принципові відмінності різних категорій інформації.
4. Що дозволяє виявити використання існуючих стандартів ІБ.
5. Назвіть основні принципи побудови ІБ.
6. Назвіть основні загрози ІБ.
7. Дайте визначення національної безпеки.
8. Опишіть загальнометодологічні принципи теорії ІБ.

Література: основна [1; 2; 17]; додаткова [26; 28; 30; 32-34].

Тема 8. Канали витоку інформації

1. Опишіть історію виникнення та використання каналів витоку інформації.
2. Визначте поняття каналу витоку інформації та їх класифікацію.
3. У чому полягають принципові відмінності різних каналів витоку інформації.
4. Опишіть основні характеристики таємних каналів витоку інформації.
5. Основні характеристики сканерів ІБ.
6. Методика проведення різних видів аудиту інформації в різних каналах витоку інформації.

Література: основна [1; 17]; додаткова [30; 34; 35].

Тема 9. Організація інформаційної безпеки на підприємстві

1. Визначте мету використання ІБ на підприємстві.
2. Опишіть процес розробки ІБ на підприємстві.
3. Дайте визначення політики захисту цілісності Байба.
4. У чому полягають принципові відмінності міжнародних стандартів управління ІБ.
5. Области використання систем попередження вторгнення.
6. Назвіть основні принципи побудови систем визначення вторгнення.
7. Приведіть класифікацію систем автентифікації та ідентифікації.

Література: основна [1; 2; 3; 17]; додаткова [27; 28; 31; 33; 36; 37].

Тема 10. Організація інформаційної безпеки комп'ютерних мереж

1. Дайте визначення протоколу автентифікації при вилученому доступі.
2. Дайте визначення цілісності й конфіденційності.
3. Дайте визначення вразливості.
4. Класифікуйте основні типи брандмауерів та файерволів.
5. У чому полягають принципи захисту віртуальних локальних мереж.
6. Области використання програмних засобів запобігання несанкціонованого доступу.
7. Назвіть основні принципи побудови технології захисту мережі – IPSec.

Література: основна [2; 3; 17]; додаткова [28; 31; 32; 34; 36].

Тема 11. Правові основи ІБ

1. Дайте визначення видів інформації, що належать для захисту.
2. Дайте визначення державної таємниці.
3. У чому полягають принципові відмінності ліцензійної й сертифікаційної діяльності в області ІБ.
4. Области використання патентного й авторського права.
5. Основні закони та положення України, які регламентують відповідальність за порушення ІБ.
6. Юридичний аспект функціонування ГУІКБ на підприємстві.

Література: основна [1; 3; 17]; додаткова [28; 32; 34; 35].

12. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ДИФ.ЗАЛІКУ)

Змістовний модуль 1. Організація економічної безпеки підприємства

1. Що таке економічна безпека?
2. У чому полягає сутність економічної небезпеки?
3. Який зв'язок можна визначити між економічною небезпекою та економічним правопорушенням?
4. Які є види заходів безпеки?
5. Що таке загрози економічній безпеці?
6. Які є види загроз?
7. Що таке економічна загроза і чим вона відрізняється від економічної небезпеки?
8. Що таке фізичні загрози?
9. Що таке психологічно-інформаційні загрози?
10. Які є джерела загроз?
11. Які економічні загрози та небезпеки існують для підприємства на світовому, національному та індивідуальному рівні?
12. Що таке індикатори економічної безпеки підприємства?
13. Які існують критерії визначення економічної безпеки на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях господарювання, а також на рівні окремої особистості?
14. Які є джерела негативних впливів на економічну безпеку підприємства?
15. Які основні функціональні цілі економічної безпеки?
16. Якою є структура економічної безпеки підприємства?
17. Якими є показники безпеки підприємства у фінансовій сфері?
18. Якими є показники безпеки підприємства у кадровій сфері?
19. Якими є показники безпеки підприємства в інформаційній сфері?
20. Якими є показники безпеки підприємства у силовій сфері?
21. Якими є показники безпеки підприємства у ринковій сфері?
22. Якими є показники безпеки підприємства в інтерфейсній сфері?
23. Якими є показники безпеки підприємства в екологічній сфері?
24. Які існують методичні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства?
25. Що таке система безпеки організації?
26. Яка основна мета системи безпеки?
27. Які основні завдання системи безпеки?
28. Які об'єкти та суб'єкти безпеки?
29. Що є предметом економічної безпеки підприємства?
30. Яким є механізм реалізації безпеки?
31. Які основні функції системи безпеки?
32. Які основні засоби економічної безпеки?
33. Які є режими функціонування системи економічної безпеки?
34. Що таке концепція безпеки підприємства?
35. Яким є алгоритм побудови системи економічної безпеки підприємства?
36. У чому полягає сутність процесу адаптації та формування її бюджету?
37. У чому полягає взаємозв'язок ознак стійкості та адаптивності безпечного стану системи?
38. Чим визначається ефективність системи безпеки підприємства?
39. Які принципи гарантування економічної безпеки?
40. Що таке служба безпеки підприємства?
41. Якими є функції діяльності служби безпеки?
42. Який порядок створення служби безпеки?
43. Який порядок ліквідації служби безпеки?
44. Які ресурси необхідні для ефективною діяльності служби безпеки?
45. Як здійснюється відбір працівників в службу безпеки?
46. Що таке програма забезпечення безпеки підприємства?
47. Які особливості взаємодії служби безпеки на підприємстві з іншими підрозділами та

суб'єктами зовнішнього середовища?

48. Які дії служби безпеки можливі у кризовій ситуації?
49. Які заходи загальної безпеки на підприємстві?
50. Які існують заходи протидії рекету?
51. Що таке керівництво службою безпеки підприємства і хто його здійснює?
52. Якими є повноваження начальника служби безпеки підприємства?
53. Якими є основні завдання служби режиму та охорони?
54. У чому сутність та значення комерційної інформації?
55. Що належить до категорії ділової інформації?
56. Як виявляються втрати підприємства через недотримання умов конфіденційності?
57. Що таке комерційна таємниця?
58. Яким є механізм визначення переліку інформації, що становить комерційну таємницю?
59. Якими є методи викрадення таємниць підприємства?
60. Чим державна таємниця відрізняється від комерційної?
61. Що таке недобросовісна конкуренція?
62. Які є форми недобросовісної конкуренції?
63. Які є способи незаконного добування інформації?
64. Що розуміється під незаконним використанням відомостей, які становлять комерційну таємницю?
65. Як визначаються втрати підприємства від порушення комерційної таємниці?
66. Які є форми і методи економічного шпигунства?
67. У чому суть та особливості ділової розвідки?
68. Які існують внутрішні та зовнішні джерела інформації ділової розвідки?
69. Яким чином впливає науково-технічний прогрес на розвиток економічної розвідки?
70. У чому особливості історичного розвитку ділової розвідки?
71. Яка специфіка створення розвідувальних структур у системі безпеки підприємства?
72. У чому суть діяльності ділової розвідки?
73. За якими критеріями доцільно оцінювати джерела та зміст інформації, що отримала ділова розвідка?
74. Які можливі напрями перевірки ділового партнера?
75. Чим відрізняється ділова розвідка від промислового шпигунства?
76. Які основні переваги підприємства з сильною структурою ділової розвідки?
77. Яка роль ділової розвідки у безпеці бізнесу?

Змістовний модуль 2. Основи інформаційної безпеки

1. У чому полягають принципові відмінності категорій інформації.
2. Причини використання ПБ.
3. Назвіть основні принципи побудови теорії ІБ.
4. Назвіть типи загроз ІБ.
5. Назвіть існуючі стандарти ІБ.
6. Приведіть цілі створення комп'ютерних мереж.
7. Що таке комп'ютерна мережа?
8. Який пристрій вперше використовувався для забезпечення доступу до головного комп'ютера з терміналів, віддалених від нього на багато сотень і тисячі кілометрів?
9. В якому році була створена комп'ютерна мережа, яка стала відправною точкою для створення першої і найвідомішої нині глобальної мережі – Інтернет?
10. Що таке мережна технологія?
11. Які мережі відносяться до телекомунікаційних мереж?
12. Які критерії є підставою для класифікації мереж?
13. Які бувають мережі за ступенем географічного розповсюдження?
14. Яка мережа призначена для відносно невеликих за масштабом підприємств, офісів і т.п.?
15. Які бувають комп'ютерні мережі за призначенням?

16. До якого типу мереж відноситься мережа навчальної лабораторії?
17. У чому принципова різниця між доступом до ресурсів «На рівні ресурсів» і «На рівні користувача».
18. Перерахуйте перелік дозволів, які можна встановити для папки. Чи відрізняється він від переліку дозволів для файлів?
19. Які частини URL можна опускати при завданні адреси Web-сторінки?
20. Що таке пошукова машина?
21. Назвіть відомі вам пошукові сервери.
22. Що таке портал? Назвіть адреси URL відомих порталів.
23. Назвіть можливості і переваги електронної пошти.
24. Призначення і взаємодія серверів POP3, SMTP?
25. У яких форматах можуть відправлятися поштові повідомлення? За допомогою якої команди це встановлюється?
26. Назвіть адреси електронної пошти вашої організації, вашого провайдера, вашого комп'ютера в локальній мережі.
27. Для чого служить доменне ім'я?
28. За якою схемою здійснюється перетворення адреси?
29. Для чого застосовується команда ping уа.гу?
30. Якими критеріями характеризується мережа?
31. Що таке ідеальна мережа?
32. Чим характеризується продуктивність мереж?
33. Що дозволяє виявити використання каналів витоку інформації.
34. Назвіть основні принципи побудови каналів витоку інформації.
35. Назвіть типи таємних каналів витоку інформації.
36. Назвіть основні принципи побудови ліцензійної й сертифікаційної діяльності в області ІБ.
37. Назвіть закони та положення України, які регламентують відповідальність за порушення ІБ.
38. Назвіть області використання патентного й авторського права.
39. Назвіть переваги ГУКБ на підприємстві.
40. Назвіть типи брендмауерів та файрволів.
41. Яку кримінальну відповідальність визначають закони України за комп'ютерні злочини?
42. Що таке цифровий підпис?
43. Назвіть закони України, що визначають статус електронного підпису.
44. Дайте визначення ПБ.
45. Дайте визначення систем попередження вторгнення.
46. У чому полягають принципові відмінності систем визначення вторгнення.
47. Области використання систем автентифікації та ідентифікації.
48. Назвіть основні принципи міжнародних стандартів управління ІБ.
49. Назвіть типи устаткування, використовувані в ПБ.
50. Чому виникла необхідність у захисті комп'ютерів?
51. Що таке інформаційна безпека?
52. Що таке захист інформації?
53. Чому безпека – це процес, а не кінцевий результат?
54. На яких категоріях базується інформаційна безпека?
55. Перерахуйте критерії, за якими можна класифікувати загрози інформації?
56. Що відноситься до шкідливого програмного забезпечення?
57. Які методи захисту інформації ви знаєте?
58. Що таке ідентифікація?
59. Що таке автентифікація користувача?
60. Яким чином здійснюється автентифікація користувача?
61. Які три речі можуть використовуватися для встановлення достовірності особи?
62. Назвіть два типи біометричних систем.

63. Які методи захисту інформації відносяться до формальних засобів?
64. Чим відрізняються методи спонукання від методів примушення. Приведіть приклади засобів, які реалізують ці методи.
65. Чому фізичний захист не може гарантувати безпеку?
66. Що таке електронний документ?
67. Для чого і як здійснюється сертифікація часу?
68. Назвіть основні помилки при виборі паролів.
69. Чому для розшифрування повідомлень, зашифрованих методом перестановки, марно застосовувати частотний аналіз для злому?
70. Приведіть приклад шифрування по методу перемножування матриць.
71. Назвіть найефективніший метод захисту інформації в бездротових мережах.
78. Назвіть типи протоколів автентифікації.
79. Дайте визначення брандмауера.
80. Дайте визначення файрвола.
81. У чому полягають принципові відмінності брандмауерів та файрволів.
82. Области використання технології захисту мережі – IPSec.
83. Назвіть основні принципи побудови програмних засобів запобігання несанкціонованого доступу.
84. Назвіть типи брандмауерів та файрволів.
85. Назвіть основні принципи побудови ліцензійної й сертифікаційної діяльності в області І Б.
86. Назвіть закони та положення України, які регламентують відповідальність за порушення І Б.
87. Назвіть області використання патентного й авторського права.
88. Назвіть переваги ГУІКБ на підприємстві.

13. Методи навчання

Методи навчання на лекціях:

- вербальний метод (лекція, дискусія тощо);
- методи візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування тощо);
- інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

Методи навчання на практичних, семінарських заняттях:

- вербальний метод (дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (практичні, семінарські та лабораторні заняття);
- метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші);
- робота з навчально-методичною літературою (рецензування, підготовка реферату, есе, доповіді тощо);
- інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- кейс-метод (вирішення ситуацій, розв'язання завдань тощо);
- Дослідницький метод
- Пошуковий метод.

14. Методи оцінювання

У процесі вивчення дисципліни «Економічна безпека підприємства» використовуються такі методи оцінювання:

- для поточного контролю у вигляді *усного та письмового опитування, фронтального опитування, тестування, вирішення ситуаційних завдань, розв'язування задач, написання есе (рефератів), виконання індивідуальних та групових проектів, творчих завдань, тощо.*

- для модульного контролю у вигляді письмової відповіді, тестування, вирішення ситуаційних завдань, розв'язування задач, тощо.

- для підсумкового контролю проведення екзамену або заліку (усна та/або письмова відповідь, тестування, вирішення ситуаційних завдань, розв'язування задач, тощо.).

15. Засоби діагностики результатів навчання

Робоча програма передбачає застосування засобів діагностики результатів навчання за формами контролю знань:

- *поточний контроль* може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою.
- *модульний контроль* передбачає письмове виконання різних видів контрольних завдань.
- *підсумковий контроль* передбачає проведення екзамену або заліку

Завершальним етапом досягнення запланованих програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Економічна безпека підприємства» є підсумковий контроль - диф.залік.

16. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Рекомендоване оцінювання окремих видів навчальної діяльності здобувача вищої освіти:

№	Вид навчальної діяльності здобувачів вищої освіти*	Кількість балів
1.	Реферат, есе	1-5
2.	Вирішення ситуаційних завдань, розв'язання задач	1-5
3.	Індивідуальне завдання	1-5
4.	Відповідь на практичному, семінарському, лабораторному занятті	1-5
5.	Ділова гра, практичний кейс, тощо.	1-10
6.	Участь у публічних заходах (конференція, олімпіада тощо)	1-10
7.	Модульний контроль (для денної форми здобуття освіти)	1-20
8.	Контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти)	1-50

*види навчальної діяльності здобувачів освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти оцінюються за такими критеріями:

Бали	Критерії оцінювання
90-100	Здобувач вищої освіти повною мірою засвоїв програмний матеріал, виявляє знання основної та додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання інших галузей знань, вдало наводить приклади.
82-89	Здобувач вищої освіти демонструє достатньо високий рівень знань, при цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або незначні помилки, або присутня недостатня чіткість у визначенні понять.
75-81	Здобувач вищої освіти володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань для формування висновків, не завжди здатний асоціювати теоретичні знання з практичними прикладами
64-74	Здобувач вищої освіти в загальній формі розбирається в матеріалі, проте відповідь неповна, неглибока, містить неточності, є помилки у формулюванні понять, відчуються складнощі в застосуванні знань при наведенні прикладів.
60-63	Здобувач вищої освіти в загальній формі розбирається в матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні матеріалу, формулюванні понять, не може навести приклади.
35-59	Здобувач вищої освіти не володіє переважною частиною програмного матеріалу,

	допускає суттєві помилки при висвітленні понять.
1-34	Здобувач вищої освіти не засвоїв програмний матеріал.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Порядок переведення оцінок у систему ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		для диференційованого заліку, екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для недиференційованого заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

17. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Приклад для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота											Підсумковий контроль	Сума	
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2							Самостійна робота
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11			
1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	10	40	100
Модульний контроль 1 - 10						Модульний контроль 2 - 10							

Приклад для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50	10	40	100

18. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни «Економічна безпека підприємства» узагальнено в комплексі навчально-методичного забезпечення, який включає:

- силабус
- робочу програму навчальної дисципліни;
- методичні вказівки до вивчення дисципліни;
- опорний конспект лекцій;
- варіанти завдань для самостійної та індивідуальної роботи студентів;
- варіанти завдань для модульного контролю;
- варіанти завдань для підсумкового контролю;
- інші матеріали.

19. Рекомендована література

Основна

1. Баяндин Н.И. Технологии безопасности бизнеса: введение в конкурентную разведку: учебн.-практ. пособ. / Баяндин Н.И. – М.: Юристъ, 2002. – 320 с.
2. Безопасность информационных технологий. Методология создания систем защиты / В.В. Домарев. – К.: ООО «ТИД «ДС», 2001. – 688 с.
3. Варналій З.С., Живко З.Б., Білик Р.Р., Онищенко С.В., Живко М.О. Фінансова безпека: навч. посібник; за ред. З.С. Варналія. Львів: Ліга-Прес, 2018. 300 с.
4. Економічна безпека в Україні: держави, фірми, особи: навч. посібн./ Реверчук А.Й., Малик Я.Й., Кульчицький І.І. та ін. – Львів: ЛФМАУП, 2000. – 192 с.
5. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посіб. / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
6. Жибка В.В., Антонова О.М. Урікова О.М. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Логос, 2017. – 312 с. (Навчальний посібник з грифом МОН України (лист № 1/11-2547 від 27.02.2012р.)
7. Живко З.Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізми забезпечення, управління. Монографія / З.Б. Живко. – Львів: Ліга-Прес, 2012. – 256 с.
8. Живко З.Б. Методологія управління економічною безпекою підприємства. Монографія / З.Б. Живко. – Львів : Вид-во Ліга-Прес, 2013. – 474 с.
9. Зубок М.І. Безпека підприємницької діяльності: нормативно- правові документи комерційного підприємства, банку / Зубок М.І., Зубок Р.М. – К.: Істина, 2004. – 144 с.
10. Кавун С.В. Информационная безопасность в бизнесе: научное издание. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2007. – 408 с.
11. Кавун С.В. Інформаційна безпека: навч. посіб. Ч. 1. / Кавун С.В., Носов В.В., Манжай О.В. – Х. Вид. ХНЕУ, 2008. - 352 с.
12. Кавун С.В. Інформаційна безпека: навч. посіб. Ч. 2. / Кавун С.В., Носов В.В., Манжай О.В. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2008. – 196 с.
13. Кавун С.В. Інформаційна безпека: підручник / С.В. Кавун. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2009. – 368 с.
14. Кавун С.В. Лабораторний практикум з навчальної дисципліни інформаційна безпека: навч.-практ. посібн. / Кавун С.В., Носов В.В., Огурцов В.В. та ін. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2008. – 256 с.
15. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: навч. посібн. / Камлик М.І. – К.: Атіка, 2005. – 432 с.
16. Керницький І. С., Живко З. Б., Копитко М. І. Конкурентна розвідка підприємств: курс лекцій. Львів: Ліга-Прес, 2015. 388с.
17. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія / Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. – К.: Лібра, 2003. - 280 с.
18. Куркин Н.В. Управление экономической безопасностью развития предприятия: монография / Куркин Н.В. – Днепропетровск: АРТ-ПРЕСС, 2004. – 284 с.
19. Низенко Е.И. Обеспечение безопасности предпринимательской деятельности: учебн. пособ. / Низенко Е.И. – К.: МАУП, 2003. – 124 с.
20. Олейников Е.А. Экономическая и национальная безопасность: учебник для вузов / Е.А. Олейников. – М.: Экзамен, 2005. – 766 с.
21. Основи економічної безпеки: підручник / Бандурка О.М., Духов В.Є., Петрова К.Я. та ін. – Х.: Вид. НУВС, 2003. – 236 с.
22. Петренко И.Н. Безопасность экономического пространства хозяйствующего субъекта / И.Н. Петренко. – М.: Анкил, 2005. – 280 с.
23. Пономаренко В.С. Концептуальні основи економічної безпеки: монографія / В. С. Пономаренко, С.В. Кавун. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2008. – 256 с.
24. Симонович С. В. INTERTET: Лабораторія майстра : практик. посібн. з ефективних прийомів роботи в Інтернеті / С.В. Симонович, Г.А. Євсєєв, В. И. Мураховский. – М.: АСТ-ПРЕСС; Инфорком-Пресс, 2000. – 720 с.

25. Экономическая безопасность / под ред. Е.Л. Олейникова. – М.: РЭА им. Плеханова, 2000. – 285 с.
26. Цимбалюк М.М., Керницький І.С., Живко З.Б., Копитко М.І. Конкурентна розвідка: курс лекцій. Львів: Ліга-Прес, 2013. 264 с.
27. Бізнес-аналітика в економіці, фінансах, маркетингу та управлінні / навчальний посібник /М.М.Єрмошенко, С.А.Єрохін, І.Ю. Штулер, Ю.В.Костинець – Київ : НАУ, 2020. – 810с.
28. Маркетинг: підручник /М.М.Єрмошенко, С.А.Єрохін, Т.В.Серкутан, Ю.М.Неговська, Я.А.Громова, Ю.В.Костинець – Київ : НАУ, 2020. – 810 с

Допоміжна

29. Агафонов Г.Г. Концепции безопасности / Агафонов Г.Г., Буришев С.А., Прохоров С.Л. – К.: А-ДЕПТ, 2005. – 270 с.
30. Антонова О.М. Формування фінансово-економічного механізму забезпечення економічної безпеки ВНЗ. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 3. С. 117-125.
31. Баранов О.А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи / О.А. Баранов. – К.: ВД «СофтПрес», 2005. – 316 с.
32. Бруксбенк Д. Руководство по безопасности / Бруксбенк Д., Уилсон Дж.; пер. с англ. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 319 с.
33. Варналій З.С. Системні проблеми та шляхи забезпечення фінансової безпеки України в умовах гібридної війни / З.С. Варналій, Т.Т. Томашеський // Економічний вісник університету. Збірник наук. праць учених та аспірантів. Випуск 41, Переяслав-Хмельницький, 2019. С.171-179.
34. Варналій З.С. Використання теорії нечітких множин для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства / З.С. Варналій, А.М. Мехед // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука», Серія: «Економічні науки». – 2019. № 2 (22). С. 81-87.
35. Варналій З.С. Економічна безпека та конкурентоспроможність регіонів України : монографія / З.С. Варналій, Р.Р. Білик. Чернівці: Технодрук, 2018. 454 с.
36. Варналій З.С. Механізм попередження загроз економічній безпеці України / З.С. Варналій С.В. Онищенко, О.А. Маслій // Економічний часопис XXI. 2016. № 159 (5 6). С. 20-24. (Scopus, EBSCOhost, Index Copernicus, Ulrich's Periodicals Directory, C.E.E.O.L., RISC). DOI: <http://dx.doi.org/10.21003/ea.V159-04>
37. Веретенникова Г.Б. Економічна безпека підприємства: планування й організація: конспект лекцій / Веретенникова Г.Б. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2008. – 84 с.
38. Данільян О.Г. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації: навч. посібн./ Данільян О.Г., Дзьобань О.П., Панов М.І. – Х.: Фоліо, 2002. – 285 с.
39. Економічна безпека підприємства в умовах антикризового управління: концептуальне визначення та механізм забезпечення: монографія / А.М. Штангрет, Я.В. Котляревський, М.М. Караїм. Львів: Укр. акад. друкарства, 2012. 288 с.
40. Європа на шляху до інформаційного суспільства: Збірник документів Європейської Комісії 1994-1995 рр. – К.: Державний комітет зв'язку та інформатизації України, 2000. – 120 с.
41. Живко З.Б., Сердюков В.В., Стаднік О.М., Хорошко В.О. Правові основи охорони інформації. Підручник; за ред.проф.В.О.Хорошка. Вид.2. К.: Вид. ДУІКТ, 2009. 355 с.
42. Зегжда Д.П. Как построить защищенную информационную систему / Д.П. Зегжда; под науч. ред. Зегжды Д.П., Платонова В.В. – СПб.: Свет и родина – 95, 1997. – 312 с.
43. Иванов В.Ф. Інформаційне законодавство: український та зарубіжний досвід / В.Ф. Иванов. – К.: Київський ун-т ім. Т.Г. Шевченка. Інститут журналістики, 1999. – 208 с.
44. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: монографія / В.І. Кириленко. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.
45. Ковальчук Т.Т. Економічна безпека і політика: із досвіду професійного аналітика / Ковальчук Т.Т. – К.: Знання, 2004. – 638 с.
46. Крысин А.В. Безопасность предпринимательской деятельности/ Крысин А.В. – М.: Финансы и кредит, 1996. – 379 с.
47. Менеджмент безпеки персоналу: конспект лекцій [З.Б.Живко, Л.М.Томаневич, В.С.Дудюк, М.І.Копитко, С.М.Лихолат]; за заг. ред. З.Б.Живко. Львів: Ліга-Прес, 2012. 204 с.
48. Менеджмент безпеки персоналу: навч. посібн. [З. Б. Живко, О. Б. Баворовська, М. О.

- Живко, Л. М. Плахотнюк, Х. З. Босак]; за заг. ред. З. Б. Живко. Львів: Ліга-Прес, 2011. 228 с.
49. Механизмы управления экономической безопасностью/ Лысенко Ю.Г., Мищенко С.Г., Руденский Р.А. и др. – Донецк: ДонНУ, 2002. – 178 с.
50. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. – К.: Вид. КВІЦ, 1999. – 464 с.
51. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства: монографія / За заг. ред. А.М. Штангрета. Львів: Укр. акад. друкарства, 2017. 276 с.
52. Організація перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств: підручник [З.Б.Живко, І.О.Ревак, М.О.Живко, С.І.Мельник, Л.М.Плахотнюк]; за заг.ред.З.Б.Живко. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. 548 с.
53. Організація та управління системою економічної безпеки підприємства: навчально-методичний посібник [З. Б. Живко, О.В. Черевко, Н.В. Зачосова, М. О. Живко, О.Б. Баворовська, В.О. Занора]; за ред. З.Б. Живко. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 120 с.
54. Основы экономической безопасности: учебн. пособ./ под ред. Олейникова Е.А. – М.: ЗАО «Бизнес-школа» «Интел-Синтез», 1997. – 211 с.
55. Петренко И.Н. Безопасность экономического пространства хозяйствующего субъекта / Петренко И.Н. – М.: Анкил, 2005. – 280 с.
56. Про захист інформації в автоматизованих системах: Закон України// Відомості Верховної ради України. – 1994. – № 31.
57. Протидія злочинам, що вчиняються у бюджетній сфері: навч. посіб. [А.В.Бабяк, З.Б.Живко, А.О.Йосипів, С.І.Марко, Ю.С.Назар]. Львів: ЛьвДУВС, 2010. 168 с.
58. Расторгуев С.П. Філософія інформаційної війни / Расторгуев С.П. – М.: Вуз. книга, 2001. – 468 с.
59. Реверчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур: монографія/ Реверчук Н.Й. – Львів: ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.
60. Соснин А.С. Менеджмент безопасности предпринимательства: учебн. пособ./ Соснин А.С., Пригунов П.Я. – К.: Изд. Европейского университета, 2005. – 240 с.
61. Уткин Э.А. Риск-менеджмент / Уткин Э. А. – М.: ТАНДЕМ, 1998. – 288 с.
62. Фінансова безпека підприємства: навч. посібник / З.С. Варналій, З.Б. Живко, Р.Р. Білик, С.В. Онищенко, М.О. Живко; за ред. З.С. Варналія. Львів: Ліга-Прес, 2018. 300 с.
63. Филин С.А. Информационная безопасность: учебн. пособ. – М.: Изд. «Альфа-Пресс», 2006. – 412 с.
64. Экономическая безопасность: производство – финансы – банки/ Под ред. В.К. Сенчагова. – М.: Финстатинформ, 1998. – 621 с.
65. Ярочкин В.И. Система безопасности фирмы / Ярочкин В.И. – М.: Ось, 2003. – 352 с.
66. Rainbow Series. Dod Trusted Computer Systems Evaluation Criteria / Dod 5200.28 STD – Orange Book.

20. Інформаційні ресурси, у т.ч. в мережі Інтернет

67. Компания Безопасность [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bezopasnost.biz>.
68. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dstszi.gov.ua>.
69. International Charity Foundation for History and Development of Computer Science and Technique, ICFCST. Історія розвитку інформаційних технологій в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.icfcst.kiev.ua/MUSEUM/IT_u.html.
70. Information Technology Security Evaluation Criteria, v. 1.2. – Office for Official publications of the European Communities, 1991 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ssi.gouv.fr/IMG/pdf/JILv2.pdf
71. Site of FBI. – Режим доступу: www.fbi.gov.
72. The International PGP Home Page [Electronic resource]. – Access mode: www.pgpi.org.
73. Site of SecurityFocus. – Access mode: www.securityfocus.com.
74. Сайт Sysinternals. – Режим доступу: www.sysinternals.com.

75. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.zdnet.ru.
76. Журнал «Информационные технологии. Аналитические материалы» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://it.ridne.net>.
77. Історія розвитку інформаційних технологій в Україні: нормативні акти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nau.kiev.ua.
78. Розвідка України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rozvidka.livejournal.com/>.
79. Служба безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sbu.gov.ua/>.
80. Служба економічної безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sebweb.at.ua/>.
81. Центр информационных технологий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.citmgu.ru>.